

Beslut
Sida

1 (12)

Riksenheten för polismål, Malmö

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-AE

Ange dessa uppgifter vid kontakt med myndigheten

Förundersökning nedlägges.

1. Bakgrund

- 1.1. Säkerhets- och Integritetsskyddsnämnden har vid inspektion i januari 2009 vid Säkerhetspolisen (nedan SÄPO) upptäckt att vid hemlig telefonavlyssning att upptagningar/uppteckningar av telefonsamtal från en nedlagd förundersökning inte hade förstörts, trots att åklagaren har fattat beslut härom. (Jfr rättegångsbalken 27 kap 24 § Upptagningar och uppteckningar från hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning ska, i de delar de är av betydelse från brottsutredningssynpunkt, bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. De ska därefter förstöras.)

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

- 1.2. SÄPO har i månadsskiftet januari – februari 2009 gjort en anmälan till Riksenheten för polismål angående ifrågasatt tjänstefel.
 - 1.3. Med anledning av anmälan beslutade jag den 4 februari 2009 att inleda förundersökning avseende tjänstefel.
 - 1.4. Hemliga telefonavlyssningar hos SÄPO genomfördes fram till 1999 analogt med hjälp av bandspelare och kassetband. 1999 infördes ett digitalt system för hemligt telefonavlyssning, Pluto, gemensamt för all polisverksamhet i Sverige. 2006 ersattes Pluto med ett nytt avlyssningssystem, Buster.
 - 1.5. För att bearbeta information från Pluto och Buster hade SÄPO ett databassystem, (nedan benämnt T), där bl a SMS, samtalsuppteckningar och översättningar av samtal lagrades. Information som har lagrats i T har inte förstörts. T saknade funktion för förstörelse av lagrad information.
2. Förundersökningens genomförande
- 2.1. Vid inledande av förundersökningen fick jag del av SÄPO:s rapport – ”Granskning av upptagningar och uppteckningar från hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning” (AD 128-2683-09).
 - 2.2. Jag har tagit del av SÄPO:s arbetsordning i relevanta delar.

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

- 2.3. Interna bestämmelser om uppföljning av hemliga tvångsmedel och förstörande av upptagningar och uppteckningar daterade den 28 januari 2009 har jag haft tillgång till.
- 2.4. De tre operativa enheterna Författningsskyddet, enheten för Kontraspionaget, enheten för Kontraterrorism överlämnade listor över vilka förundersökningar som var nedlagda och där åklagaren hade beslutat att materialet från telefonavlyssningen skulle förstöras och där telematerialet inte var förstört under perioden 2004 – januari 2009. Antal förundersökningar där telematerialet inte är förstört enligt rättegångsbalkens regler är betydande.
- 2.5. SÄPO:s teknikenhet har på mitt uppdrag undersökt och analyserat om anställda vid SÄPO har gjort sökningar i Buster och T beträffande avslutade förundersökningar där åklagaren har fattat beslut om att telematerialet skulle förstöras.
- 2.6. Under förundersökningen har jag tagit del av delar av underlaget för ansökan om hemlig telefonavlyssning och åklagarens beslut om att förundersökningen skall läggas ner och att telematerialet skall förstöras i granskade förundersökningar.
- 2.7. Förhör har hållits med bl a personal vid Författningsskyddet, enheten för Kontraspionaget, enheten för Kontraterrorism, teknikenheten och verksledningen samt åklagarna vid Säkerhetskammaren.

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

2.8. Enhetscheferna vid Författningsskyddet, enheten för Kontraspionaget, enheten för Kontraterrorism, teknikenheten samt den som gav drifttillstånd till T och en sektionschef vid enheten för Kontraterrorism har delgivits misstanke om tjänstefel.

3. Gjorda iakttagelser

3.1. Ledning och styrning av SÄPO:s verksamhet avseende hemliga tvångsmedel

3.1.1. Arbetsordning

3.1.1.1. Arbetsordning i de delar som avser hemliga tvångsmedel har inte fortlöpande förändrats i samband med att SÄPO har genomfört organisationsförändringar.

3.1.2. Verksledning styrning av verksamheten

3.1.2.1. Den dåvarande verksledningen har vid införandet av ett digital avlyssningssystemet och ändrad arbetsorganisation inte tillsett att det funnits ett relevant regelverk beträffande hantering av hemliga tvångsmedel.

3.1.2.2. SÄPO har under senaste 5 åren anställt ett stort antal handläggare utan polisiär bakgrund och den dåvarande

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

verksledningen har inte tillsett att dessa haft erforderlig kompetens avseende hemliga tvångsmedel.

3.1.2.3. Vid tillsättning av chefstjänster har den dåvarande verksledningen inte tillsett att dessa personer hade erforderlig kompetens avseende hemliga tvångsmedel.

3.1.3. Delegation

3.1.3.1. Ansökan och upphörande av hemliga tvångsmedel har av handläggaren i normalfallet föredragits för respektive sektionschef varefter kontakt har tagits med åklagaren. Det har saknats skriftlig delegation från enhetschefer till sektionschefer avseende vem som ansvarar för att hantera hemliga tvångsmedel.

3.1.4. Administrationen beträffande hemliga tvångsmedel

3.1.4.1. Åklagarens respektive SÄPO:s hantering när en förundersökning lagts ner och där åklagaren beslutat att telematerialet skall förstöras.

3.1.4.1.1. Åklagaren fattar sitt beslut på en handling som SÄPO har upprättat. I normalfallet används en stämpel med texten
"BESLUT

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

Förundersökningen lägg ned
Brott kan ej styrkas
Misstänkt lämnat landet
TA-materialet skall förstöras/
vara kvar tills vidare”

Åklagaren stryker över text som inte är tillämplig.

3.1.4.1.2. Åklagaren överlämnar i normalfallet sitt beslut till den tjänsteman hos SÄPO som har föredragit ärendet.

3.1.4.1.3. Några enhetliga handläggningsrutiner av åklagarens beslut om att telematerialet skall förstöras har inte funnits på de operativa enheterna.

3.1.5. Uppgifter i SÄPO:s interna hemsida

3.1.5.1.1. ”Den enhet som hanterar avlyssningen ansvarar för att:

- meddela X (namnet utlämnat) när ett ärende eller IC ska förstöras
- förstöra material som kopierats eller exporterats från avlyssningssystemet

X (namnet utlämnat) ansvarar för att:

- förstöra ärendet eller IC i avlyssningssystemet

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

- upprätta en förstörelserapport som sänds till
enheten”

3.1.6. Förstörelserapport

3.1.6.1.1. Hanteringen av förestörelserapporterna har inte varit
enhetlig på de olika enheterna.

3.1.7. Teknikenhetens hantering

3.1.7.1.1. Vid något enstaka tillfälle har teknikenheten
misslyckas med att förstöra telematerialet.

3.1.8. Arkivering – centralregistret (CR)

3.1.8.1. Det har inte funnit någon enhetlig hantering av
förestörelserapporterna på centralregistret.

3.2. Utbildning i hemliga tvångsmedel

3.2.1. Under förundersökningen har det framkommit att anställda på
de operativa enheterna saknade eller hade mycket bristfällig
utbildning i hantering av hemliga tvångsmedel.

3.2.2. SÄPO har haft årliga ”Busterseminarier” där de myndigheter
som använder hemliga tvångsmedel har varit inbjudna. På dessa

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

seminarier har frågan om sparad material i Buster diskuterats.
Enligt uppgift har anställda från SÄPO inte deltagit i seminarierna.

3.3. T

3.3.1. I T har bl a sparats SMS-meddelanden, direkta citat av samtal och sammanställningar av samtal.

3.3.2. Under förundersökningen har det framkommit att anställda inom SÄPO har sökt uppgifter i T i avslutade förundersökningar där telematerialet skulle varit förstört.

3.4. Buster

3.4.1. Under förundersökningen har det framkommit att anställda inom SÄPO har sökt uppgifter i Buster i avslutade förundersökningar där telematerialet skulle varit förstört.

3.5. Verksamhetsuppföljning – internkontroll

3.5.1.1. SÄPO har saknat relevant internkontroll beträffande hemliga tvångsmedel.

4. Straffrättslig bedömning

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

- 4.1. Jag kan först konstatera att telematerial i nedlagda förundersökningar och där åklagaren har fattat beslut om förstörelse av materialet inte i alla fall har verksställts. Enligt min bedömning är den felaktiga hanteringen systematisk i nedanstående avseende:
 - 4.1.1. Den felaktiga hanteringen som avsett ett betydande antal förundersökningar har pågått under lång tid – troligen från att det digitala avlyssningssystemet Pluto infördes 1999 – men med säkerhet från i vart fall 2004.
 - 4.1.2. De tre operativa enheterna Författningsskyddet, Kontraspionaget, Kontraterroism har samtliga handlagt förundersökningar där åklagaren har beslutat om att förundersökningen skall läggas ned och att telematerialet skulle förstöras och där åklagarens beslut inte har verkställts.
 - 4.1.3. Ett stort antal anställda, sektionschefer, handläggare och administrativ personal har varit med och handlagt förundersökningar där åklagaren har beslutat om att telematerialet skall förstöras och där beslutet inte har verkställts.
- 4.2. Min bedömning är att uppteckningarna i T skall i vart fall vad avser SMS-meddelande och direkta citat skulle ha förstörts när åklagaren hade fattat beslut om förstöring av telematerialet.

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

4.3. Det straffrättsliga ansvaret för de tre enhetscheferna som delgivits misstanke om tjänstefel.

4.3.1. Enhetscheferna har inte operativt handlagt ärendena med hemliga tvångsmedel utan dessa har handlagts av sektionschefer och handläggare på respektive enhet. Arbetsordning anger att "Enhetschef ansvarar för att ärendena föredras för åklagare vad gäller beslut om förstöring enligt RB 27:24." Denna bestämmelse speglar inte det arbetssätt som har tillämpats på de operativa enheterna. Enhetschefernas brist på uppföljning av verksamheten på enheterna kan inte bedömas som straffbart tjänstefel med hänsyn till att de inte hade relevant utbildning i hantering av hemliga tvångsmedel.

4.4. Det straffrättsliga ansvaret för den sektionschef som delgivits misstanke om tjänstefel.

4.4.1. Sektionschefen har inte haft något tydlig delegation, skriftlig eller muntlig från sin enhetschef beträffande ansvar för handläggning av hemliga tvångsmedel. Sektionschefen har inte själv handlagt aktuella förundersökningar utan det huvudsakliga arbetet har utförts av respektive handläggare. Det har därutöver varit oklara rutiner om hur åklagarens beslut om förstöring av telematerial skulle hanteras på enheten. Sektionschefen har saknat utbildning i hemliga tvångsmedel. Sektionschefens brister i sin handläggning av förundersökningar där åklagarens beslut om

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

förstöring av telematerial inte har verkställts kan med hänsyn till ovanstående inte bedömas som straffbart tjänstefel.

4.5. Det straffrättsliga ansvaret för enhetschefen på dataenheten och den befattningshavare som gav drifttillstånd till T som delgivits misstanke om tjänstefel.

4.5.1. En arbetsgrupp inom SÄPO har utvecklat T på grund av att det dåvarande avlyssningssystemet Pluto inte var helt ändamålsenligt för SÄPO:s verksamhet. Arbetsgruppen beaktade i sitt arbete inte rättegångsbalkens regel om att telematerialet skall förstöras. Den befattningshavare som beslutade om drifttillstånd för T har inte heller beaktat ovanstående regler om förstörelse. Befattningshavaren har saknat utbildning i hemliga tvångsmedel. Hans brister i sin handläggning när han meddelade drifttillståndet kan med hänsyn till att han saknade erforderlig kompetens inte bedömas som straffbart tjänstefel.

4.5.2. Enhetschefen på teknikenheten har tillåtit drift av T. Enhetschefen har saknat utbildning i hemliga tvångsmedel. Hans brister i sin handläggning när han tillåtet drift av T kan med hänsyn till att han saknade erforderlig kompetens och det inom SÄPO saknats interna regler om databasen T inte bedömas som straffbart tjänstefel.

Riksenheten för polismål, Malmö
Beslut
Sida

12 (12)

Handling

20

Ärende

AM-18665-09

Chefsåklagare Per Lind
2010-04-30
Handläggare
820A-A-

Per Lind